

Asia: VN/2383/2024

Lausuntopyyntö ammattikorkeakoulujen rahoitusmallin uudistamista koskevista asetuseronnoksista

Valtioneuvoston asetus ammattikorkeakouluista annetun valtioneuvoston asetuksen muuttamisesta

1. Asetuseronnoksen 12 §:ssä esitetään, että ammattikorkeakoululain 43 §:n 3 momentissa tarkoitettu perusrahoituksesta 95 prosenttia määräytyisi toiminnan laajuuden, laadun ja vaikuttavuuden perusteella ja 5 prosenttia muiden koulutuspolitiikan sekä tutkimus- ja kehittämisspolitiikan tavoitteiden perusteella (strategiaperusteinen rahoitus). Koulutuksen perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi esitetään 75 % ja tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan perusteella määräytyväksi rahoitusosuudeksi 20 %.

Pidättekö esitettyä rahoitusperusteiden keskinäistä painoarvoa tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 1:

Opiskelijakunta Helga ei ota kantaa rahoitusperusteiden keskinäisiin painoarvoihin, kun tarkoituksena on tehdä pieniä muutoksia rahoitusmalliin. Kannatamme kuitenkin rahoitusperusteiden keskinäisen painoarvon perinpohjaisempaa muuttamista kun rahoitusmallia uudistetaan.

2. Koulutuksen rahoitusosuuteen (13 §) esitetään lisättäväksi rahoitusosuus, joka perustuu uusiin opiskelijoihin, jotka eivät ole aikaisemmin suorittaneet Suomen koulutusjärjestelmän mukaista korkeakoulututkintoa tai vastaanottaneet korkeakoulututkintoon johtavaa opiskelupaikkaa.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 2:

Opiskelijakunta Helga näkee tärkeänä tavoitteen nostaa koulutustasoa, mutta emme näe rahoitusosuuden olevan kestävä ratkaisu sille tai jatkuvalla oppimiselle, sillä se puskee ammattikorkeakouluja ottamaan enemmän sisään ensikertalaisia. Tämä johtaa siihen, että tilanne vaikeutuu motivoituneille uudelleen kouluttautuville ja alanvaihtajille.

Panostukset ensikertalaisuuteen lisää myös paineita etenkin nuorille ja rankaisee nuoria tapauksissa, joissa tietty korkeakoulu ja ala ei olekaan nuorelle sopiva. Tällaisessa tilanteessa, jos ensikertalaisuutta painotetaan, opiskelijalla ei ole välttämättä mahdollisuutta vaihtaa korkeakoulua tai alaa, mikä vaikuttaa motivaatioon tutkinnon suorittamista kohti, jolloin tutkinto voi jäädä kokonaan suorittamatta.

Ensikertalaisuuden painottaminen lisää myös pahimmillaan luokkaeroa. Korkeakoulutetuissa perheissä kasvaneilla nuorilla voi olla selkeämpi näkemys siitä mihin ja mitä hakeutuvat opiskelemaan kuin taas nuorilla, jotka eivät tule korkeakoulutetuista perheistä. Korkeakoulu ei myöskään pysty välttämättä yksinään vaikuttamaan siihen, että mille aloille hakee ensikertalaisia enemmän ja mille ei, jolloin pahimmillaan suurempi ensikertalaiskiintiö voi vaikeuttaa koulutuksen aloittamista ja käännäyttää pois uudelleen kouluttautuvia ja alanvaihtajia.

Opiskelijakunta Helga näkeekin, että ensikertalaisuuskiintiöstä tulisi luopua kokonaan ja siirtohakua sekä alanvaihtoa niin alojen kuin korkeakoulujen välillä tulisi helpottaa.

3. Strategiaperusteisen rahoituksen (14 §) määräytymisperusteita esitetään muutettavaksi siten, että siitä poistettaisiin valtioneuvoston korkeakoulu- ja tiedepoliittisia tavoitteita tukeva osuus (ns. ohjelmärahoitus). Jatkossa strategiarahoitus perustuisi korkeakoulun strategiaa ja uudistumista tukevaan osuuteen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 3:

Opiskelijakunta Helga ei ota kantaa tähän.

4. Muuta lausuttavaa valtioneuvoston asetusluonnokseen

Opiskelijakunta Helga näkee tärkeänä rahoitusmallin perinpohjaisen tarkastelun, joka onkin luvassa seuraavalla kierroksella.

Opetus- ja kulttuuriministeriön asetus ammattikorkeakoulujen perusrahoituksen laskentakriteereistä

5. OKM asetuksen 1 §:ssä ja liitteessä esitetään koulutuksen rahoitusosuuden laskentakriteereiksi ja niiden painoarvoiksi seuraavia:

- 1. Ammattikorkeakoulussa aloittaneiden uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärä 3 %**
- 2. Ammattikorkeakoulussa suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 56 %**

3. Avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, erillisinä opintoina, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettujen opintopisteiden yhteismäärä 5 %
4. Ammatillisen opettajankoulutuksen opintokokonaisuuden suorittaneiden lukumäärä 2 %
5. Korkeakoulujen välisten yhteistyösopimusten perusteella suoritettujen opintopisteiden määrä 1 %
6. Valtakunnallisen opiskelijapalautekyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %
7. Ammattikorkeakoulututkinnon suorittaneiden työllisten määrä Suomessa vuosi valmistumisen jälkeen 2 %
8. Valtakunnallisen uraseurantakyselyn vastauspisteiden yhteismäärä 3 %

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 5:

Opiskelijakunta Helga vastustaa uusien ensikertalaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevaa laskentakriteeriä ja työllisten määrää valmistumisen jälkeen-kriteerin painoarvon laskemisesta.

6. Uusien ensikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan uuden laskentakriteerin painoarvo olisi 3 %.

Tämä toteutettaisiin siirtona avoimessa ammattikorkeakouluopetuksessa, maahanmuuttajien valmentavassa koulutuksessa, erillisinä opintoina ja erikoistumiskoulutuksessa suoritettuja opintopisteitä koskevasta rahoitustekijästä, jonka painoarvo olisi esityksen mukaan 5 % (nykyisin 8 %).

Uusien esikertaisten opiskelijoiden lukumäärää koskevan laskenta suoritettaisiin viimeisen käytettävissä olevan vuoden (kesäkuun tilanne) toteutuman perusteella.

Pidättekö ehdotusta uudesta rahoitustekijästä tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 6:

Opiskelijakunta Helga on avannut näkemyksiään uudesta rahoitustekijästä jo tarkemmin kohdassa 2 ja vastustaa sen lisäämistä rahoitusmalliin.

7. Ammattikorkeakoulussa kalenterivuonna suoritettujen ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä - rahoitustekijän painoarvon esitetään pysyvän ennallaan. Rahoitustekijän laskentaan esitetään tarkennuksia:

- Ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärää painotettaessa tutkinnon suorittamisaikaa ja toisen saman tasoisen tutkinnon suorittamista koskeviin kertoimiin esitetään muutoksia. Momentin mukaan tutkintojen lukumäärää laskettaessa ammattikorkeakoululain 14 §:ssä tarkoitettussa

tavoitteellisessa suorittamisajassa suoritettujen tutkintojen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 1,8 (nykyisin 1,5).

- Jos tutkinnon suorittanut on aiemmin suorittanut suomalaisessa korkeakoulussa alemman korkeakoulututkinnon tai ammattikorkeakoulututkinnon, toista tutkintoa painotettaisiin lisäksi kertoimella 0,5 (nykyisin 0,7). Muut laskennan kertoimet pysyisivät ennallaan.
- Teknisenä muutoksena kerroinluokan 1 tutkintoja ei enää jatkossa listattaisi asetuksen liitteessä vaan ryhmään C (kerroin 1) sisältyisivät kaikki sellaiset tutkinnot, jotka eivät sisälly A (kerroin 3) tai B (kerroin 1,75). Muutos ei vaikuttaisi korkeakoulujen välisiin rahoitussuhteisiin, mutta sillä vältettäisiin tarpeeton asetusmuutos sopimuskauden aikana, mikäli käyttöön otetaan uusi tutkintonimike, joka ei sijoitu ryhmiin A tai B.
- Artenomi (AMK) -tutkinto nostettaisiin samaan kerroinluokkaan 1,75 muotoilija (AMK) -tutkinnon kanssa. Muihin kerroinluokkiin ei esitetä muutoksia.

Pidättekö ehdotusta tavoiteaikakertoimen nostamisesta (1,8) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Pidättekö ehdotusta toisen saman tasoisen tutkinnon kertoimen pienentämisestä (0,5) tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 7:

Opiskelijakunta Helga ei kannata tavoiteaikakertoimen nostamista tai toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen pienentämistä. Helga näkee, että kyseiset muutokset tulevat vahingoittamaan korkeakoulutuksen laatua ja heikentämään tulevaisuuden työntekijöiden hyvinvointia. Tavoiteaikakertoimen painottaminen entisestään voi aiheuttaa paineita ammattikorkeakouluille ja opiskelijoille heidän ajoissa valmistumisestaan, mikä voi vaikuttaa opintojen laatuun ja näin ollen valmistuvien osaamiseen. Se myös vaikuttaa korkeakouluopiskelijoiden vaihtojen määrään entisestään. Tavoiteajan tiukentaminen on laskenut liikkuvuusjaksojen määrää, millä on negatiivinen vaikutus kansainvälistymiseen ja moninaiseen osaamiseen. Samalla paineet ajoissa valmistumisesta, kun opiskelijat kokevat vaikeuksia toimeentulon kanssa, voivat aiheuttaa pitkällekin ajalle haasteita hyvinvoinnin ja mielenterveyden kannalta. Tavoiteaikakertoimen nostaminen ja sen entisestään painottaminen voi siis pahimmillaan vaikuttaa työelämässä pärjäämiseen niin osaamisen tason kuin hyvinvoinnin haasteiden kannalta.

Toisen samantasoisien tutkinnon kertoimen pienentäminen taas ennestään luo vaikeuksia jatkuvalle oppimiselle ja alan vaihtamiselle. Jatkuvaa oppimista ja osaamisen kehittämistä voi tuki tapahtua myös pienten osaamiskokonaisuuksien avulla, mutta moni ala- ja ammatti vaatii tutkinnon. Päätös uudelleen kouluttautumisesta jo valmiiksi työelämässä olevalle ei ole helppo ja se usein tehdään siinä vaiheessa, kun yksilö ei näe enää tulevaisuutta tietyllä alalla työn mielenkiinnon tai työhyvinvoinnin kannalta. Tällöin uudelleen kouluttautuminen ja mahdollisesti hetken poissaolo työelämästä on parempi vaihtoehto, kuin pitkät sairauslomat tai työkyvyttömyys. Kertoimen

pienentäminen vähentää mahdollisuuksia uudelleen kouluttautumiselle, kun ammattikorkeakoulut joutuvat rahoituksen takia lisäämään ensikertalaisten opiskelupaikkoja.

Helga esittääkin, että kyseiset muutokset perutaan.

8. Rahoituslaskennassa avoimen opintopisteistä huomioitaisiin vain ne, joiden tekijällä suomalainen henkilötunnus.

Rajaus edellyttää tiedonkeruumuutoksia ja se tulisi voimaan v. 2024 suoritetuista opintopisteistä alkaen.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 8:

Opiskelijakunta Helgalla ei ole lausuttavaa esitetyistä muutoksista.

9. OKM asetuksen 2 §:ssä ja sen liitteessä esitetään tutkimus-, kehittämis- ja innovaatiotoiminnan rahoitusosuuden laskentakriteerien tekijöiksi ja painoarvoiksi:

- 1. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolinen rahoitus 12 %**
- 2. Suoritettujen ylempien ammattikorkeakoulututkintojen lukumäärä 6 %**
- 3. Julkaisujen, julkisen taiteellisen ja taideteollisen tuotannon, audiovisuaalisten aineistojen sekä tieto- ja viestintätekniisten ohjelmien lukumäärä 2 %**

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 9:

Opiskelijakunta Helga näkee, että ammattikorkeakoulujen rahoitusmallissa tulisi huomioida myös opiskelijoiden TKI- toiminta.

10. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvoa ehdotetaan nostettavaksi 12 %:iin (nykyisin 11 %).

AMK-profiloitumisrahoitus (10 miljoonaa euroa) siirrettäisiin osaksi laskennallista rahoitusta, mistä johtuen TKI-rahoitustoiminnan osuutta tulee nostaa. Nosto toteutettaisiin laskemalla työllistymistä 1 vuosi valmistumisen jälkeen koskevan laskentakriteerin prosenttiosuutta 2 %:iin (nykyisin 3 %).

Pidättekö ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvon nostamista tarkoituksenmukaisena?

Ei

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 10:

Opiskelijakunta Helga vastustaa tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin painoarvon nostamista 11 %:sta 12 %:iin, jos puuttuva osuus otetaan työllistymistä 1 vuosi valmistumisen jälkeen koskevan laskentakriteerin prosenttiosuudesta.

11. Tutkimus- ja kehittämistoiminnan ulkopuolista rahoitusta koskevan laskentakriteerin laskentaan esitetään muutoksia. Ulkopuolisesta rahoituksesta painotettaisiin kertoimella 1,3 niitä rahoituksia, jotka on ilmoitettu seuraavissa opetus- ja kulttuuriministeriön tutkimusrahoitusta koskevan tiedonkeruun luokissa:

1. suoraan Euroopan unionilta tuleva puiteohjelmarahoitus tai muu laadullisesti kilpailtu EU-rahoitus;
2. muu EU-rahoitus;
3. ulkomaiset rahastot ja säätiöt;
4. kansainväliset järjestöt;
5. muu ulkomainen rahoitus;
6. kotimaiset yritykset;
7. ulkomaiset yritykset.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Kyllä

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 11:

Opiskelijakunta Helgalla ei ole lausuttavaa esitetyistä muutoksista.

12. Julkaisutiedonkeruun luokkien laskentaan rahoituksessa ehdotetaan muutoksia. Luokkiin E1-E3, F ja I kuuluvien julkaisujen lukumäärää painotettaisiin kertoimella 0,4. Luokat E1-E3, F ja I ovat:

- yleistajuiset artikkelit lehdessä tai kokoomateoksessa sekä yleistajuiset blogikirjoitukset (E1);
- yleistajuiset monografiat sekä vertaisarvioimattomat tieteelliset erillisteokset (E2);
- yleistajuiset toimitustyöt (E3);
- julkinen taiteellinen ja taideteollinen toiminta (F);
- audiovisuaaliset aineistot ja tieto- ja viestintätekniset ohjelmat (I).

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 12:

Opiskelijakunta Helgalla ei ole lausuttavaa esitetyistä muutoksista.

13. Korkeakoulujen vuosien 2025 ja 2026 rahoituksen laskentaan esitetään sisällytettäväksi muutosrajoitin.

Korkeakoulun rahoitus, joka ei sisällä strategiaperusteista rahoitusosuutta voisi vähentyä yhteensä enintään 3 prosenttia verrattuna edellisen vuoden rahoituksen tasoon, joka on suhteutettu rahoitusvuonna käytettävissä olevaan laskennalliseen rahoitukseen. Rajauksen laskennasta aiheutuva mahdollinen alijäämä jaettaisiin korkeakoulusektoreittain korkeakoulujen kesken niiden rahoituksen suhteessa. Vastaava rajoitin oli voimassa vuosina 2021-2022.

Pidättekö ehdotusta tarkoituksenmukaisena?

Ei kantaa

Näkemyksiä, muutosehdotuksia tai muuta kommentoitavaa ehdotukseen 13:

Opiskelijakunta Helgalla ei ole lausuttavaa aiheeseen.

Muuta lausuttavaa ehdotuksesta

14. Arvionne ehdotuskokonaisuuden vaikutuksista korkeakouluille, korkeakoulujärjestelmälle ja yhteiskunnalle

Opiskelijakunta Helga näkee ehdotuskokonaisuuden lisäävän etenkin nuorten kokemia paineita oikean alan löytymisestä. Ensikertalaisuuden panostaminen ja toisen tutkinnon kertoimen laskeminen lisää paineita opinnoissa pärjäämisessä ja niiden suorittamisessa. Nämä voivat aiheuttaa pahimmillaan mielenterveyden haasteita ja uupumusta jo ennen opintojen aloittamista ja opintojen aikana. Opintojen aikana ilmenneet mielenterveyden haasteet ja uupumus eivät myöskään katoa opintojen loppuvaiheessa, vaan moni opiskelija kantaa niitä mukanaan työelämään. Ensikertalaisuuden panostuksella voi olla myös mahdollisia vaikutuksia Suomen väestön osaamisen kehittämiseen ja suomalaisten työhyvinvointiin, jos uudelleen kouluttautuminen ei ole mahdollista sopivammalle alalle. Tähän vaikuttaa myös paljon aikuiskoulutustuen lakkauttaminen, mikä entisestään vaikeuttaa työssäkävien mahdollisuuksia ei pelkästään uudelleen kouluttautua, mutta myös opiskella ylempi korkeakoulututkinto.

Helga ymmärtää koulutustason noston tärkeyden, mutta on huolissaan millaisilla resursseilla ja päätöksillä tähän tavoitteeseen pyritään. Korkeakoulujen rahoituksesta kilpaillaan, mikä luo paineita korkeakoululle panostaa siihen, että opiskelijoita valmistuisi mahdollisimman paljon ajallaan. Samalla myös korkeakoulujen tulee lisätä aloituspaikkoja kuitenkin saamatta välttämättä lisää resursseja. Näiden yhteisvaikutuksena voi olla koulutuksen laadun heikkeneminen. Suomalaisen koulutuksen laatu ei tule olla taloudellisesti haastavina aikoina ensisijainen säästökohde. Korkeakouluilla ei myöskään välttämättä ole mahdollisuuksia vaikuttaa opiskelijoiden valmistumiseen, kun opiskelijoiden toimeentulon ollessa heikkoa tulee opiskelijoiden hakeutua töihin opintojen aikana, mikä voi hidastaa opintoja, jos työt eivät kohtaa opintojen kanssa.

Opiskelijakunta Helga näkee, että Suomen korkeakoulujen rahoitusmallia tulee uudelleentarkastella ja kehittää vähemmän suorituspainotteiseen suuntaan. Suorituspainotteisuudella on pystytty kehittämään koulutusta, mutta entisestään suorituskeskeisyyteen pyrkimisellä on haitallisia

vaikutuksia ei pelkästään koulutuksen laatuun vaan myös opiskelijoiden hyvinvointiin. Rahoitusmallissa tulisi huomioida entisestään mm. opiskelijoiden hyvinvointiin liittyvät mittarit.

15. Mahdolliset muut huomiot ehdotuskokonaisuudesta tai asetusluonnoksista

-

Muuta lausuttavaa työryhmän ehdotuksista

16. Työryhmä teki myös ehdotuksia, joita ei säädetä asetuksilla. Näitä olivat mm.:

- Yliopisto- ja ammattikorkeakoululait mahdollistavat sen, että OKM voi myöntää korkeakouluille myös tuloksellisuusrahoitusta korkeakoulun tuloksellisen toiminnan perusteella. Työryhmä ehdotti, että laskennallisen rahoitusmallin ulkopuolella otettaisiin käyttöön korkeakoulujen kesken kohdennettava erillinen kannustepalkkio vaikeammin mitattavien toimien kohdalle (esimerkiksi työ- ja opiskeluhuvinvointi, johtaminen, sidosryhmäyhteistyö). Kannustepalkkiota ei välttämättä kohdennettaisi joka vuosi. Tarkasteltavat teemat voisivat myös vaihdella vuosittain.
- Työryhmä katsoi, että tarvitaan syvällisempää tarkastelua isoista järjestelmätason muutostarpeista, sitä tukevista rahoitus- ja ohjauskäytänteisistä sekä tarvetta uudistamisen tutkimukselliseen tukeen. Tutkimus- ja arviointitietoa hyödyntävä valmistelu tulisi käynnistää mahdollisimman pian.

Mahdolliset huomiot työryhmän esittämistä muista ehdotuksista:

Opiskelijakunta Helga näkee kummatkin ehdotukset kannatettavina. Kannustepalkkioiden mahdollisista teemoista näemme kaikki hyvinä, mutta peräänkuulutamme etenkin työ- ja opiskeluhuvinvointi -teeman merkitystä, ja toivoisimme teemojen näkyvän rahoitusmallissa itsessään jatkossa.

Hirvonen Ilona
Haaga-Helian opiskelijakunta Helga

Martikainen Rico
Haaga-Helian opiskelijakunta Helga